

Дар'я СЕМЕНОВА

БАГАТОГОЛОССЯ БРУНО ШУЛЬЦА

Бруно Шульц і культура пограниччя: Матеріали двох перших едіцій Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі. – Дрогобич, 2007. – 392 с.

Книжка побачила світ завдяки зусиллям Полоністичного науково-інформаційного центру ім. Ігоря Меньока Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка і підтримці Польського Інституту в Києві.

Прив'язаність збірки до події визначає не лише те, що багато вступних пасажів присвячено урочистій нагоді, а й добір текстів. У результаті, збірка вміщує не так статті, що гуртувалися б навколо певної теми чи ідейної засади, а – *post factum* – те, що було виголошено під час шульцівських фестивалів у 2004 і 2006 році, а вже для того у певний момент добиралося як таке, що гуртується навколо певних феноменів. Усвідомлення багатокроковості добору дозволяє зняти враження нелогічності від збірки у її результатуючому вигляді.

Матеріали науковців з України і Польщі розмаїто й усебічно розкривають заявлену тему: Бруно Шульц і культура пограниччя, інколи лише досить віддалено стосуючись цих титульних понять. Спробую коротко охарактеризувати різнопланові матеріали збірки.

Владислав Панас у статті “Урок професора Арендта” аналізує напозір пояснювану автобіографічно сцену з “Цинамонових крамниць”, дошукуючись глибших відповідей щодо мистецьких впливів на Бруно Шульца.

Єжи Яжембський у статті “Гомбрович: проблеми самопрезентації” досліджує аспекти конструювання власного “я” автором на біографічному, щоденниковому і творчому матеріалі

У статті “Посмертні пригоди Бруно Шульца” Александр Ф'ют аналізує два з численних белетризованих звернень до долі письменника і його загубленого роману “Месія”, які стають не так

романізованими біографіями, як конкретизацією процесів читання творів Шульца і приводом поміркувати над історією Голокосту.

Малгожата Кітовська-Лисяк у статті “Дрогобич, тобто світ” робить екскурс в історії митців візуальних мистецтв, народжених у Дрогобичу – В. Леопольського, братів Готтлібів, Е. Лілієна, С. Ступницького – і те, яким постає образ Дрогобича у творчості Шульца на тлі попередників-співвітчизників.

Єжи Яжембський у статті “Шульц: іронічний лад та спокусницький дискурс” намагається віднайти певну універсальну послідовність у світобудові творчості Бруно Шульца, і на цю роль пропонується еротичний, або “спокусницький” дискурс, представлений як ключ для перетлумачення нарації оповідань письменника.

Александр Ф’ют у “Варіаціях про Бруно Шульца і Данила Кіша” проводить паралелі між двома письменниками культурних погранич колишньої Австро-Угорщини на біографічному, тематологічному рівні, говорить також і про певну спадковість у їхній творчості та світобаченні.

Єжи Свенх у статті “Шульц – галицький письменник” відштовхується від образу Галичини у творчості письменника і доходить до загальних висновків щодо структури світобудови його художнього світу.

Продовжує тему світобудови Шульцевої творчості Віра Меньок у статті «“Особлива провінція”: шульцівська креація й інтерпретація Міста», аналізуючи присутність у його текстах Дрогобича як міфологічного претексту його мистецьких візій та образів і містичного метатексту.

Агнешка Чайковська у статті “Бруно Шульц і культура пограниччя” аналізує творчість письменника у світлі оприявнюваних ознак пограниччя як специфічного культурного світу – місця зустрічі людського досвіду, відкритості до іншого, змішування цінностей, що спричинюються до розщеплення часу і простору та витворення власного, відмінного Дрогобича.

Дорота Вайда пропонує для розгляду ролі пограниччя у творчості Шульца категорії постколоніальної критики, зокрема поняття гібридизації, мімікрії і палімпсестовості дискурсів. У її статті “Шульцівські репрезентації культурного пограниччя у постколоніальній перспективі” проаналізовано опозиції центру – периферії, що постають в оповіданнях Шульца, і те, на яких ролях функціонує у його текстах “міф кресів”.

У статті “Семасіологія і соціологія художнього образу (деякі міркування щодо специфіки творчого спадку Бруно Шульца)” Валентин Вандишев розглядає особливості образності і світогляду митця, здебільшого заглиблюючись в образотворчий спадок Шульца, проводить паралелі з Юрієм Котермаком, Ієронімом Босхом, Леонардо да Вінчі і Полем Дельво, говорячи про зумовленість творчого світогляду впливом доби.

Олена Переломова у статті “Інтертекстуальний вимір творчості Бруно Шульца” аналізує інтертекстуальні й “інтермедіальні” (між різними видами мистецтва) зв’язки, у які вступають твори Шульца, а також те, яким чином цей конгломерат текстів ніби провінційного митця перебуває на одній хвилі з провідними мислителями доби.

Встаючи “На захист автора та його творчості”, Александра Зінчук звертається до спогадів учня Шульца, Вільгельма Флейшера, проводячи паралелі між образом, який залишив по собі письменник як реальна особа, і його творами, і доходить висновків щодо того, як діяльність критиків створює міф навколо митця.

Назва статті Марії Габлевич “Перекладач – другий автор” слугує у цьому перекладознавчому аналізі засновком, до якого українські переклади недотягують, спотворюючи враження читача на стилістичному, ритмомелодійному й асоціативному рівнях.

Богдан Задура у виступі “Сучасна українська література в оптиці перекладача” оповідає про особисту історію взаємин з українською літературою і становлення як перекладача українських текстів польською.

Ніби відповіддю на це виглядає стаття Остапа Сливинського “Найновіша польська література в українських перекладах: тенденції і перспективи”, у якій автор констатує доволі песимістичний стан справи.

Тему презентації української і польської культур одна для одної продовжує Богуслав Врублевський у статті “Проти стереотипів на пограниччі народів і культур в об’єднаній Європі – casus “Акценту””, де аналізує роль цього люблінського журналу в руйнації перешкод на шляху поляків до ознайомлення з українською культурою.

Дописи до вищезгаданого журналу на теми, пов’язані з постаттю Бруно Шульца і польсько-єврейською культурою пограниччя, здійснені Владиславом Панасом, аналізує Ярослав Вах у статті «Владислав Панас – знавець Шульца: кризь призму “Акцента”».

Автори статті “Подвійне життя текстів фольклору на польсько-українському пограниччі”, Єди Бартмінський і Томаш Рокош, проводять порівняльний аналіз текстів фольклору, які функціонують на культурному пограниччі у двох мовних версіях.

Вальдемар Міхальський у статті “Відкрити Волинь заново” переводить акцент на іншу “кресову” територію, аналізуючи книгу Ядвіги Савіцької “Поетична Волинь у кресовому просторі” та підсумовуючи виділені нею особливості творчого доробку письменників – вихідців з цієї території.

Леонід Тимошеко у статті “Міжнаціональні стосунки в Дрогобичі (кінець XIV-XVII ст.)” робить огляд історіографічних джерел на заявлену тему і характеризує основні тенденції у національному житті міста протягом сторіч.

Передостанній розділ збірки – “Varia” – містить у собі, як те названо, “проекти, ініціативи, роздуми, рефлексії” – тексти есеїстичного та мемуарного характеру, присвячені Бруно Шульцеві, Дрогобичу, Першому та Другому шульцівським фестивалям.

Завершується книжка “Іконографією” – підбіркою світлин подій обох фестивалів.

Неодноразово звертаючись до питань культурного, мовного та національного пограниччя, збірка “Бруно Шульц і культура пограниччя” сама ніби втілює ідею мовного багатоголосся: матеріали у ній вміщено трьома мовами, причому для пари українська-польська завжди дається огляд статті другою мовою, а також всі матеріали мають коротку анотацію англійською. На жаль, при цьому не вдалось уникнути і тих прикрих недоробок, на які зокрема звертали увагу й автори перекладознавчих розвідок, вміщених у збірці: перекладачі не звільняються з полону удаваної простоти перекладу міжмовних омонімів, досить численних для польської і української мов. Це неодмінно псує враження від збірки, з усіх інших точок зору виконаної дуже якісно як у формальному (верстка, ілюстрації), так і у змістовому (створення з розрізнених текстів певної послідовності) сенсі.

Таким чином, книжка дає читачеві цікавий і різносторонній погляд на постать польськомовного письменника з українських теренів Бруно Шульца і на явище культурного і мовного пограниччя, не вичерпуючи, однак, ані кожного з цих феноменів, ані сфери їхнього перетину.